

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 22.03.2016 № 5-3

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання коштів
державного бюджету, виділених Міністерству культури України
на фінансову підтримку національних театрів**

Київ 2016

З М І С Т

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП	4
1. СТАН РЕАГУВАННЯ НА ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ	5
2. АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВІДНОСИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДІЯЛЬНІСТЮ У ГАЛУЗІ ТЕАТРІВ І ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ, ТА СТАН ЇХ ДОТРИМАННЯ	8
3. СТАН ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ТА ВЛАСНИХ ДОХОДІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕАТРІВ.	13
<i>3.1. Стан планування бюджетних коштів на фінансову підтримку національних театрів та загальні результати її використання</i>	13
<i>3.2. Аналіз ефективності використання власних доходів національних театрів</i>	17
<i>3.3. Аналіз видатків на оплату праці працівників національних театрів</i>	22
<i>3.4. Аналіз доходів від гастрольної діяльності</i>	27
4. СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕАТРІВ	29
5. СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ МІНКУЛЬТУРИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ТЕАТРІВ	32
ВИСНОВКИ	34
ПРОПОЗИЦІЇ	37
Додатки	39

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту: Конституція України (ст. 98), Закон України від 02.07.2015 № 576 "Про Рахункову палату", План роботи Рахункової палати на 2016 рік.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ щодо законності, продуктивності, результативності та економності використання бюджетних коштів, виділених Міністерству культури України на фінансову підтримку національних театрів, виконання завдань розвитку відповідної сфери культури та показників, визначених паспортами бюджетних програм; своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень; стану внутрішнього контролю.

Предмет аудиту: кошти загального фонду державного бюджету, виділені Міністерству культури України на фінансову підтримку національних театрів у 2014 році та за 9 місяців 2015 року за бюджетною програмою "Фінансова підтримка національних театрів" (КПКВК 1801110) у сумі 928,0 млн грн; нормативно-правові акти, розпорядчі та управлінські рішення Мінкультури, що регулюють відповідну сферу діяльності; планові, фінансові, бухгалтерські, звітні та статистичні документи об'єктів аудиту; матеріали внутрішнього контролю; інша облікова та аналітична інформація про результати діяльності об'єктів контролю.

Об'єкти аудиту: Міністерство культури України (далі – Мінкультури, Міністерство), ДП "Національний академічний театр опери та балету України імені Т.Г.Шевченка (далі – Національна опера України), ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" (далі – Театр ім. Лесі Українки), ДП "Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка" (далі – Театр ім. І.Франка), ДП "Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької" (далі – Театр ім. М. Заньковецької), ДП "Харківський національний академічний театр опери та балету імені М. В. Лисенка" (далі – Харківський оперний театр); державна організація – Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької (далі – Львівський оперний театр).

Критерії аудиту:

продуктивність: оцінка співвідношення результатів діяльності об'єктів аудиту і використаних для досягнення таких результатів коштів державного бюджету;

результативність: ступінь відповідності фактичних результатів діяльності об'єктів аудиту запланованим показникам;

економність: встановлення стану досягнення об'єктами аудиту запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні коштів за бюджетною програмою за КПКВК 1801110;

законність: відповідність вимогам чинного законодавства України розпорядчих документів і управлінських рішень об'єктів аудиту щодо планування та використання бюджетних коштів.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту:

часові: 2014 рік – 9 місяців 2015 року, з окремих питань статистичні та звітні дані за більш тривалий період;

кількісні: обсяг коштів державного бюджету, виділених Мінкультури на фінансову підтримку національних театрів;

географічні: міста Київ, Львів, Харків.

Методи збирання даних: аналіз законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері надання фінансової підтримки національним театрам; вибіркова перевірка та аналіз первинних бухгалтерських та інших документів щодо діяльності об'єктів аудиту; аналіз розпорядчих документів та статистичних даних, необхідних для оцінки ефективності управлінських рішень об'єктів аудиту; перевірки театрів, запити з питань, що досліджуються під час аудиту, та аналіз отриманої інформації. Аудит проведено відповідно до затвердженої програми.

За результатами аудиту на об'єктах контролю **складено сім актів, які підписано без зауважень.**

ВСТУП

Сфера культури як з економічної, так і соціальної точки зору є значущою, оскільки спрямована на популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян.

Держава створює умови для культурного розвитку громадян України, оскільки лише через культуру і заклади культури, у т.ч. і через театральне мистецтво, здійснюється безпосередній вплив на творчий розвиток особистості, формування національного усвідомлення і патріотичного ставлення до країни, її традицій, цінностей, які треба зберегти для майбутніх поколінь.

З метою розвитку театрального мистецтва та забезпечення ефективної роботи національних театрів, держава щорічно надає фінансову підтримку 7 національним театрам у сумі понад 500,0 млн грн на рік, що становить майже чверть усіх затверджених Мінкультури видатків на культуру.

Проте діюча на сьогодні система надання театрам державної фінансової підтримки у розмірі до 87 відс. валового доходу не стимулює їх до збільшення власних надходжень.

Натомість продовжується практика виділення коштів державного бюджету на забезпечення виплати заробітної плати працівників, питома вага якої у загальних обсягах фінансової підтримки становить 99,6 відсотка.

Міжнародний досвід свідчить, що формами державної підтримки є: дотування, квотування, податкові пільги та гранти, розмір яких залежить безпосередньо від результатів праці і кількості проданих квитків. Водночас в Україні розмір фінансової підтримки не пов'язаний із ефективністю роботи

театрів, а заробітна плата артистів не залежить від присутності глядачів на виставі.

1. СТАН РЕАГУВАННЯ НА ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ

У 2009 році Рахунковою палатою проводився аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Мінкультури на фінансову підтримку національних театрів. Крім того, у 2013 році проведено аудит забезпечення діяльності національних театрів, розташованих у м. Києві.

Про результати контрольних заходів поінформовано Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України. Висновки Колегії Рахункової палати від 25.05.2009 № 31/13-1 та від 11.06.2013 № 51/10-5 надіслано Міністерству культури України для усунення виявлених недоліків і порушень. Зокрема, **Рахунковою палатою запропоновано:**

- *вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених порушень та їх попередження надалі, а також притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у порушеннях при плануванні та використанні бюджетних коштів.*

Пропозицію Рахункової палати у повному обсязі не враховано. Жодна посадова особа не була притягнена до відповідальності за порушення при плануванні та використанні бюджетних коштів;

- *розробити нормативи матеріального і фінансового забезпечення національних театрів.* **Пропозицію Рахункової палати враховано частково.** Постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.2006 № 413 "Деякі питання оплати праці працівників національних закладів культури" (зі змінами) передбачено перелік національних закладів культури, у т.ч. і національних театрів, для працівників яких при визначенні посадових окладів застосовується додатковий коефіцієнт їх підвищення. При цьому Мінкультури вважає за недоцільне розроблення таких нормативів у подальшому;

- *розробити порядок визначення посад працівників, що забезпечують та безпосередньо виконують творчі функції і мають право отримувати додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів.* **Пропозицію Рахункової палати з об'єктивних причин не враховано.** Міністерством неодноразово розроблялись проекти актів, що мали на меті затвердження Переліку посад керівників структурних підрозділів, фахівців, працівників, які забезпечують і безпосередньо виконують творчі функції. Зокрема пропонувалося доповнити постанову Кабінету Міністрів України від 03.04.2006 № 413 Переліком працівників, що виконують творчі функції. Зазначений проект постанови не був погоджений заінтересованими міністерствами;

- *запровадити диференціацію оплати праці артистів театрів залежно від їх участі у репертуарі театру.* **Пропозицію Рахункової палати враховано.** Мінкультури розроблено проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження контрактної форми роботи в галузі культури", який у встановленому порядку був підтриманий Урядом. Закон України від 28.01.2016 № 955 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо запровадження контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури" підписаний Президентом України і набрав чинності з 24.02.2016;

- розробити критерії відбору творів драматичного та музичного мистецтва, закупівля яких здійснюється на умовах державного замовлення, в тому числі щодо визначення авторського гонорару.

Наказом Мінкультури від 26.07.2013 № 697 затверджено Положення про порядок закупівлі творів музичного мистецтва за державним замовленням, в якому розроблені критерії фахової оцінки творів, поданих театрами для закупівлі. Проте вказаний наказ, через непогодження його Мін'юстом, був скасований¹. Опрацювання зазначеного питання було призупинено у зв'язку із втратою чинності з 20.04.2014 Закону України від 22.12.1995 № 493 "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб" у зв'язку із набранням чинності Законом України від 10.04.2014 № 1197 "Про здійснення державних закупівель". Отже, станом на 20.04.2014 (до дати втрати чинності Законом України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб") **вказану пропозицію Рахункової палати враховано частково;**

- розробити вимоги щодо укладання контрактів на закордонні гастролі з метою забезпечення наповнення бюджетів театрів власними доходами. **Пропозицію Рахункової палати враховано.** Відповідно до пункту 4 наказу Міністерства культури і туризму України від 28.04.2009 № 277/0/16-09 "Щодо порядку виїзду за кордон" при укладанні угод з іноземними партнерами керівники творчих колективів, державних установ і організацій, що підпорядковані Мінкультури, передбачають доходи за проведення гастролей та відображають їх в планах та звітності в установленому порядку. Театри, при здійсненні комерційних гастролей, укладають контракти відповідно до законодавства України;

- передбачати договорами на закупівлю виключних майнових прав на твори для поповнення репертуарів театрів набуття ними авторського права, як це передбачено законодавством. **Пропозицію Рахункової палати враховано.** Наказами Мінкультури від 27.10.2011 № 942/0/16-11² та від 03.11.2010 № 1004/0/16-10³ затверджено примірну форму авторського договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності на використання творів драматичного та музичного мистецтва;

¹ Наказ Мінкультури від 04.09.2013 № 825 "Про скасування наказу Мінкультури від 26.07.2013 № 697". Крім того, цим наказом Положення про порядок закупівлі творів драматичного мистецтва за державним замовленням не затверджувалося.

² Наказ Мінкультури від 27.10.2011 № 942/0/16-11 "Про затвердження примірної форми авторського договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності на використання творів драматичного мистецтва".

³ Наказ Мінкультури від 03.11.2010 № 1004/0/16-10 "Про затвердження примірної форми авторського договору на використання творів музичного мистецтва".

- *забезпечити передачу основних театральних-виробничих будівель національних театрів у державну власність. **Пропозицію Рахункової палати враховано частково.*** Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 № 595 "Про передачу будівель у м. Києві у державну власність" передбачено і фактично передано у державну власність будівлі трьох національних театрів, що розташовані у м. Києві. Водночас, частина приміщень Харківського оперного театру перебуває на балансі Харківської ОДА, яка відмовляється передавати їх на баланс театру;

- *внести пропозиції до Кабінету Міністрів України щодо удосконалення механізму використання коштів державного бюджету на фінансову підтримку національних театрів, визначеного Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті Міністерству культури за деякими програмами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 № 247, з урахуванням організаційно-правової форми національних театрів м. Києва, які є державними підприємствами, або розробити новий відповідний порядок. **Пропозицію Рахункової палати враховано.*** Пунктом 3 постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 689 "Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Мінкультури за деякими програмами" питання удосконалення механізму використання коштів державного бюджету на фінансову підтримку національних театрів, які мають організаційно-правову форму "державне підприємство", врегульовано;

- *розробити мінімальні норми виступів артистів; форму типового договору з артистичним персоналом згідно з Порядком укладення трудового договору за результатами проведення конкурсу на заміщення вакантних посад художнього та артистичного персоналу закладів культури, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2011 № 1251.*

Наказом Мінкультури від 23.09.2013 № 888⁴ (зі змінами), зареєстрованим в Мін'юсті 10.10.2013 за № 1735/24267, затверджено форму типового договору між працівником і керівником закладу культури. При цьому мінімальні норми виступів артистів Мінкультури не розроблялися. Отже, **пропозицію Рахункової палати враховано частково;**

- *забезпечити відображення в обліку і звітності національних театрів кількості глядачів, які відвідали вистави на пільгових умовах. **Пропозицію Рахункової палати не враховано.*** Чинна на сьогодні форма державного статистичного спостереження за № 9-нк річна "Звіт про діяльність театру за 20__ рік", що затверджена наказом Держстату від 23.10.2013 № 318, не передбачає відображення пільгових категорій населення. Як наслідок, на сьогодні відсутні офіційні дані щодо пільговиків, які відвідали театр.

Відділом внутрішнього аудиту Мінкультури у 2014–2015 роках внутрішні фінансові аудити національних театрів не проводилися, оскільки у вказаному

⁴ Наказ Мінкультури від 23.09.2013 № 888 "Про затвердження форми трудового договору між працівником та керівником закладу культури".

періоді всі національні театри були охоплені перевітками Державної фінансової інспекції України.

Таким чином, **Мінкультури не вжито дієвих заходів щодо врахування пропозицій Рахункової палати** за результатами попередніх контрольних заходів. Із **одинадцяти пропозицій** повністю та частково **враховано вісім**, що є недостатнім і свідчить про неповноту вжитих Мінкультури заходів з виконання пропозицій Рахункової палати.

2. АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВІДНОСИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДІЯЛЬНІСТЮ У ГАЛУЗІ ТЕАТРІВ І ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ, ТА СТАН ЇХ ДОТРИМАННЯ

Суспільні відносини в галузі театрів і театральної справи урегульовані Законом України від 31.05.2005 № 2605 "Про театри і театральну справу" (далі – Закон 2605).

До основних нормативно-правових актів, які регулюють правові засади діяльності у сфері культури та організації гастрольних заходів в Україні, належать: Закон України від 14.12.2010 № 2778 "Про культуру" (із змінами) (далі – Закон 2778); Закон України від 10.07.2003 № 1115 "Про гастрольні заходи в Україні" (із змінами) (далі – Закон 1115) та інші нормативно-правові акти, прийняті на їх виконання.

Основними засадами державної політики у сфері культури, згідно зі **статтею 3** Закону 2778, зокрема, є: визнання культури одним з основних факторів самобутності Українського народу – громадян України всіх національностей (далі – Український народ); сприяння створенню єдиного культурного простору України, збереженню цілісності культури; турбота про розвиток культури; задоволення культурних потреб Українського народу, розвиток закладів культури незалежно від форми власності, залучення до сфери культури інвестицій, коштів від надання платних послуг, благодійництва, інших не заборонених законодавством джерел.

Організаційно-методичне керівництво театральною справою, відповідно до статті 18 Закону 2605, здійснює центральний орган виконавчої влади у сферах культури та мистецтва (Міністерство культури України). До його повноважень згідно з пунктом 4 Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495 (далі – Положення 495)⁵, віднесено: формування вимог до державного статистичного обліку театрів стосовно їх діяльності (пп. 31); створення спеціалізованих організаційних структур для науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення театрів (пп. 104); здійснення координації діяльності театрів(пп. 32); організацію навчання та фахової перепідготовки артистичного і художнього персоналу театрів (пп. 33); **здійснення контролю**

⁵ Відповідно до пункту 1 Положення 495, Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, зокрема, формування та реалізацію державної політики у сферах культури та мистецтва.

за діяльністю театрів, заснованих на державній та комунальній формах власності (пп. 34).

Проте Мінкультури не виконувало в повному обсязі покладених на нього повноважень. Зокрема, протягом 10 років не сформовано вимоги щодо належного державного статистичного обліку театрів стосовно їх діяльності; Типове положення про преміювання працівників театру та Положення про порядок тарифікації артистичного та художнього персоналу театру не затверджені, Положення про творчий склад театру не розроблено, Порядок обліку театрів, створених у складі підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, погодження зміни жанрового спрямування, мовного статусу театру не визначені. Як наслідок, Мінкультури на сьогодні не володіє інформацією щодо кількості театрів, створених у складі підприємств, установ, організацій, навчальних закладів.

Одним із основних напрямів державної політики у галузі театру і театральної справи (стаття 3 Закону 2605) є, зокрема, підтримка і розвиток мережі театрів, забезпечення їх сучасним технічним обладнанням; стимулювання розвитку театрів шляхом удосконалення їх матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування; забезпечення охорони, збереження та утримання театральних будівель (споруд, приміщень), що є об'єктами державної та комунальної власності.

Метою основної діяльності театру, відповідно до статті 8 Закону 2605, є розвиток театрального мистецтва і театральної справи, формування та задоволення потреб населення в театральному мистецтві. Отже, **основна діяльність театру не має на меті одержання прибутку**.

Частиною другою статті 12 Господарського кодексу України від 26.01.2003 № 436 (далі – Кодекс 436) визначено, що основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, зокрема, є: державне замовлення, надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Довідково. Статтею 16 Кодексу 436 передбачено, що держава може надавати дотації, зокрема, суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній та екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Частиною третьою статті 16 Кодексу 436 визначено, що **підстави та порядок застосування засобів державної підтримки суб'єктів господарювання визначаються законом**. Проте протягом 12 років відповідний закон щодо порядку застосування засобів державної підтримки національних театрів був відсутній. Лише 01.07.2014 Верховна Рада України прийняла Закон України за № 1555 "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" (який набирає чинності з 02.08.2017, далі – Закон 1555), яким встановлено правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю надання такої допомоги для створення конкуренції, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції,

підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги⁶.

Статтею 15 Закону 2605 визначено, що театри мають право здійснювати комерційну та некомерційну господарську діяльність. Основна діяльність театрів, види якої визначені у статті 8 цього Закону, відноситься до некомерційної діяльності театрів.

Законом України від 24.12.2015 № 911 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" внесені зміни до статті 14 Закону 2605 (набули чинності з 01.01.2016), а саме, стаття 14 доповнена частинами п'ятою – сьомою такого змісту: "Розмір плати за надання платних послуг встановлюється державним і комунальним театром щороку у національній валюті України. Перелік платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними театрами, затверджується Кабінетом Міністрів України. Порядок надання платних послуг театрами, заснованими на державній та комунальній формі власності, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури".

На сьогодні діє Порядок визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності, затверджений наказом Мінфіну, Мінкультури, Мінекономрозвитку від 01.12.2015 № 1004/1113/1556 (zareєстрований у Мін'юсті 18.12.2015 за № 1590/28035). Окремий Порядок надання платних послуг театрами, заснованими на державній та комунальній формі власності, наявність якого передбачена статтею 14 Закону 2605, Мінкультури не розроблений, оскільки вказана норма набула чинності з 01.01.2016.

З 01.01.2015⁷ відповідно до пп. "а" пункту 10 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України до видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, **віднесені видатки на культуру та мистецтво**, у т.ч. на державні культурно-освітні програми **(зокрема, на державну підтримку**

⁶ Відповідно до частини першої статті 4 Закону 1555, державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, що тягне за собою втрату доходів відповідних бюджетів. Державна допомога може реалізовуватися, зокрема, у таких формах, як надання субсидій та грантів, надання дотацій та надання податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів.

⁷ До 01.01.2015 пп. "б" пункту 10 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України було встановлено, що за рахунок коштів Державного бюджету України здійснюються видатки на державні театральні-видовищні програми (національні театри, національні філармонії, національні та державні музичні колективи і ансамблі та інші заклади і заходи мистецтва згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Разом з тим, до 29.05.2015 були чинними перелік закладів мистецтва, яким надається фінансова підтримка з державного бюджету, та перелік заходів у сфері культури і мистецтва, видатки, які здійснюються з державного бюджету, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2001 № 1557 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12.11.2012 № 1070).

національних театрів державної форми власності) згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

До Переліку закладів культури і мистецтва, які утримуються або яким надається фінансова підтримка з державного бюджету, включено 85 підприємств, установ та закладів культури і мистецтва, з них – 7 театрів.

Статтею 14 Закону 2605 передбачено, що **фінансування діяльності театрів залежно від форм власності, статусу та інших ознак, установлених бюджетним законодавством, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, бюджету АРК, інших місцевих бюджетів, а також коштів підприємств, установ, організацій, громадян та їх об'єднань**⁸. Водночас термін "надання театрам фінансової підтримки з державного бюджету" Законом 2605 не визначений. Отже, **Закон 2605 не приведений у відповідність із вимогами Бюджетного кодексу, а тому потребує відповідного правового врегулювання.**

Статтею 3 Закону 2778 встановлено, що основними засадами державної політики у сфері культури, зокрема, є забезпечення діяльності базової мережі закладів культури, яка відповідно до статті 22 цього Закону формується з метою забезпечення розвитку сфери культури, дотримання прав громадян України у цій сфері, забезпечення доступності національного культурного надбання, культурних благ та мистецької творчості шляхом дотримання державних соціальних нормативів у сфері обслуговування закладами культури.

Згідно зі статтею 23 Закону 2778, до базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня належать державні, у т.ч. національні театри.

Відповідно до пункту 3 Порядку формування базової мережі закладів культури⁹ (далі – Порядок 984), до базової мережі включаються заклади культури загальнодержавного рівня, перелік яких затверджується Мінкультури. Проте станом на 15.02.2016 **перелік закладів культури загальнодержавного рівня (у т.ч. і театрів) протягом трьох років Мінкультури не затверджений, хоча це належить до прямих функціональних обов'язків Міністерства. На час написання Звіту ситуація на краще не змінилася.**

Згідно зі статтею 11 Положення про національний заклад (установу) України¹⁰ (далі – Положення 451), фінансування діяльності національного закладу (установи) України проводиться за окремими нормативами, що встановлює Кабінет Міністрів України. За понад 20 років дії цього

⁸ Пунктом 9 розділу "Прикінцеві положення" Закону України від 28.12.2014 № 80 "Про Державний бюджет України на 2015 рік", що набрав чинності з 01.01.2015, та пунктом 11 розділу "Прикінцеві положення" Закону України від 25.12.2015 № 928 "Про Державний бюджет України на 2016 рік", що набрав чинності з 01.01.2016, встановлено, що норми і положення частини першої статті 14 Закону України "Про театри і театральну справу" застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, з огляду на наявні фінансові ресурси, зокрема, державний і місцевий бюджети.

⁹ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 № 984.

¹⁰ Затверджене Указом Президента України від 16.06.1995 № 451 "Про Положення про національний заклад (установу) України".

Положення розроблений і затверджений один нормативний документ – Перелік національних закладів культури, для працівників яких при визначенні посадових окладів застосовується додатковий коефіцієнт підвищення посадових окладів¹¹, до якого внесено 23 національних заклади культури, у т.ч. шість національних театрів із семи (відсутній Харківський оперний театр). При цьому Положення про національні заклади культури Мінкультури понад 20 років не затверджено.

Згідно із статтею 5 Указу Президента України від 11.10.1994 № 587 "Про національні заклади культури", контроль за рівнем культурної діяльності національних закладів культури здійснюють наглядові ради при Мінкультури, які утворюються Мінкультури за основними напрямками діяльності цих закладів.

Крім того, відповідно до пункту 10 Положення 451 для забезпечення функціонування національного закладу України та здійснення контролю за його діяльністю створюється наглядова рада, персональний склад якої затверджується Кабінетом Міністрів України.

За період дії вказаного Указу Президента (понад 20 років) склади наглядових рад національних театрів затверджувалися п'ять разів. Зокрема, у 1996 році затверджений персональний склад наглядових рад Національної опери України, Театру ім. І.Франка та Театру ім. Л.Українки¹²; у 2002 році – Театру ім. М.Заньковецької¹³; у 2005 році – Львівського оперного театру¹⁴, у 2009 році – Одеського оперного театру¹⁵; у 2011 році – перезатверджено склад наглядових рад шести національних театрів¹⁶. При цьому Положення про наглядові ради затверджене наказом Мінкультури лише у листопаді 2015 року¹⁷. Тобто до листопада 2015 року повноваження наглядових рад, їх

¹¹ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.2006 № 413 "Деякі питання оплати праці працівників національних закладів культури".

¹² Постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.1996 № 913 "Про затвердження наглядових рад національних закладів (установ) культури України".

¹³ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 124 "Про затвердження персонального складу наглядової ради Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької".

¹⁴ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 № 502 "Про затвердження складу наглядової ради Львівського національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької".

¹⁵ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.11.2009 № 1322 "Про затвердження складу наглядової ради Одеського національного академічного театру опери та балету".

¹⁶ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 124 затверджений персональний склад шести із семи національних театрів, що віднесені до сфери управління Мінкультури (персональний склад наглядової ради Харківського оперного театру протягом 3,5 років розпорядженням Уряду не затверджений).

¹⁷ Наказ Мінкультури від 20.11.2015 № 937 "Про затвердження Положення про наглядову раду національного закладу культури сфери управління Міністерства культури України".

права і обов'язки не були визначені. Протоколи засідань наглядових рад за 2014 рік – 2015 роки в Мінкультури відсутні.

Наказом Мінкультури від 17.10.2012 № 1154 (далі – Наказ 1154) затверджено Стратегічний план діяльності Мінкультури на 2013 рік та на 2014–2015 роки. При цьому, стратегічні цілі та завдання в частині театрів були зведені лише до визначення планової кількості вистав у театрах та прогнозних обсягів фінансування. Інші цілі і завдання, зокрема, щодо розвитку театральної галузі, Стратегічним планом діяльності не передбачено.

Крім того, у порушення пункту 3 Наказу 1154 Мінкультури не надало до Мінекономрозвитку інформації про виконання Стратегічного плану діяльності Мінкультури у 2014 році (яка надається до 15 березня наступного за звітним роком).

Зазначене свідчить про **формальне ставлення Мінкультури до розроблення стратегії галузі та розвитку театральної справи в цілому.**

3. СТАН ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ТА ВЛАСНИХ ДОХОДІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕАТРІВ

Надання фінансової підтримки національних театрів у 2014–2015 роках здійснювалося Мінкультури в межах коштів, затверджених у Державному бюджеті України на 2014–2015 роки за бюджетною програмою "Фінансова підтримка національних театрів" за КПКВК 1801110. Метою бюджетної програми є забезпечення естетичних потреб населення.

Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті Мінкультури за деякими програмами, затверджений Урядом у 2011 році (далі – Порядок 247)¹⁸, згідно з яким обсяг фінансової підтримки для покриття поточних витрат не повинен перевищувати у 2014 році – 90,0 відс. у 2015 році (з травня місяця) – 87,0 відсотка.

Схема руху коштів за КПКВК 1801110 у 2014 році та за 9 місяців 2015 року наведена у додатку 1.

3.1. Стан планування бюджетних коштів на фінансову підтримку національних театрів та загальні результати її використання

Потреба у видатках державного бюджету на 2014–2015 роки за КПКВК 1801110 на фінансову підтримку національних театрів визначена театрами і включена Мінкультури загалом на суму 1536432,7 тис. грн, з них: поточні видатки – 1381503,8 тис. грн¹⁹, капітальні видатки – 154928,9 тис. гривень²⁰. При цьому **граничні обсяги видатків на 2014 рік Мінфіном до Мінкультури не доводилися, чим порушено вимоги пункту 10 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання**

¹⁸ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 № 247 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 387).

¹⁹ 2014 рік – 687115,7 тис. грн, 2015 рік – 694388,1 тис. гривень.

²⁰ 2014 рік – 107150,8 тис. грн, 2015 рік – 47778,1 тис. гривень.

кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 (далі – Порядок 228). Як наслідок, **бюджетний запит на 2014 рік Мінкультури не складався та до Мінфіну не подавався.**

В порушення пункту 22 Порядку 228 потреба у видатках на 2015 рік, надана до Мінфіну загалом на суму 1136,4 тис. грн. **не обґрунтована з боку театрів відповідними розрахунками і не деталізована за видами та кількістю товарів (робіт, послуг) із зазначенням вартості за одиницю.**

Законами України про Державний бюджет України на 2014–2015 роки за бюджетною програмою "Фінансова підтримка національних театрів" (зі змінами) затверджені видатки на 2014 рік – у сумі 535519,9 тис. грн. або **67,4 відс.** визначеної театрами потреби, на 2015 рік – 541189,6 тис. грн. або **72,9 відс. потреби**, в т.ч. на 9 місяців 2015 року – 392475,9 тис. гривень.

У розрізі театрів потреба у видатках як на 2014 рік, так і 2015 рік була задоволена нерівномірно – від 55,4 відс. до 79,3 відсотка. Так, у 2014 році найнижчий відсоток задоволення потреби був у Театру ім. М.Заньковецької – 54,8 відс. та в Харківського оперного театру – 55,4 відсотка. Найвищий – у Театру ім. Івана Франка – 79,3 відс. та в Одеського оперного театру – 78,3 відсотка. Аналогічно у 2015 році. Найменше задоволення потреби у коштах фінансової підтримки Харківського оперного театру та Театру ім. М.Заньковецької – 55,4 відс. та 55,8 відс. відповідно. Найвище – Львівського оперного театру та Національної опери України – 75,6 відс. та 75,4 відсотка відповідно.

Дані щодо затверджених національним театрам на 2014–2015 роки обсягів доходів у вигляді фінансової підтримки і власних доходів наведені у табл.1.

Таблиця 1

**Доходи, затверджені на 2014–2015 роки національним театрам
у вигляді фінансової підтримки і власних доходів**

тис. грн

Назва театру	2014			2015		
	Доходи, всього	в т.ч. за рахунок фінансової підтримки	власні доходи	Доходи, всього	в т.ч. за рахунок фінансової підтримки	власні доходи
Національна опера України	184097,5	161067,5	23030,0	186594,1	162324,1	24270,0
Театр ім. Лесі Українки	76468,6	61378,6	15090,0	80311,8	65541,8	17770,0
Театр ім. Івана Франка	83137,0	68602,0	14535,0	82496,7	67961,7	14535,0
Театр ім. М. Заньковецької	39097,7	33761,7	5336,0	40537,2	34737,2	5800,0
Львівський оперний театр	85365,8	75797,8	9568,0	88422,3	76922,3	11500,0
Одеський оперний театр	101786,4	82569,4	19217,0	105530,8	84642,8	20888,0
Харківський оперний театр	58946,4	52342,9	6603,5	59795,7	52059,7	7736,0
Загалом у 7 театрах	628899,4	535519,9	93379,5	643688,6	541189,6	102499,0

Дані табл. 1 свідчать, що на фінансову підтримку національних театрів у 2014 році було заплановано 535519,9 тис. грн, що на 22796,9 тис. грн менше, ніж у 2013 році (558316,8 тис. грн), у 2015 році – 541189,6 тис. грн, що на 5669,7 тис. грн більше, ніж у 2014 році. При цьому питома вага власних доходів театрів у загальних доходах становила у 2014 році – 14,8 відс., у 2015 році – 15,9 відсотка.

Аудитом встановлено, що планові показники виробничої діяльності на 2014 рік порівняно з досягнутими за попередній 2013 рік занижено щодо кількості вистав – на 242 одиниці щодо кількості глядачів – на 140,4 тис. осіб, показник завантаженості зали також занижений на 1,5 відсотка²¹.

Планові показники виробничої діяльності на 2015 рік порівняно з досягнутими за попередній 2014 рік також занижено щодо кількості вистав – на 216 одиниць, щодо кількості глядачів – на 23,7 тис. осіб. Лише показник завантаженості зали заплановано на 3,3 відс. більше досягнутого у 2014 році і визначено у розмірі 51,7 відсотка. **Зниження на стадії планування основних виробничих показників театрів** (кількості вистав, відвідувачів та наповнюваності зали), які сформовані на підставі наданих театрами пропозицій, **призводить до штучного їх перевиконання.** Це відбувається внаслідок відсутності належного контролю з боку Мінкультури.

➤ Фактично на фінансову підтримку поточної діяльності національних театрів у 2014 році та за 9 місяців 2015 року з державного бюджету спрямовано і театрами використано 910 992,6 тис. грн²² (або 99,6 відс. планових призначень), у т. ч. на виплату заробітної плати з нарахуваннями спрямовано 907059,5 тис. грн (99,6 відс.), на оплату комунальних послуг – 3933,1 тис. гривень (0,4 відсотка).

Отже, продовжувалася практика виділення коштів з державного бюджету лише на виплату заробітної плати працівників, питома вага якої у загальних обсягах фінансової підтримки становила 99,6 відсотка.

Фактично у 2014 році національними театрами проведено 2534 вистави (109,4 відс. плану), які відвідало 1096,1 тис. осіб, середня завантаженість зали по всіх театрах становила 50 відсотків. При цьому завантаженість зали драматичних театрів становила від 67,7 відс. у Театрі ім. І.Франка до 54 відс. у Театрі ім. М. Заньковецької, по оперних театрах – від 42,1 відс. у Національній опері України до 29,4 відс. у Харківському оперному театрі.

Фактично за 9 місяців 2015 року національними театрами проведено 1783 вистави (107,9 відс. від плану), які відвідало 754,4 тис. осіб, середня завантаженість зали по всіх театрах становила 50,3 відсотка.

Затверджені Мінкультури і виконані театрами показники виробничої діяльності на 2014 рік та за 9 місяців 2015 року у розрізі національних театрів наведені у додатку 2.

Основним джерелом формування власних доходів національних театрів є кошти, отримані від реалізації квитків на вистави. Так, у 2014 році від реалізації квитків надійшло 66061,4 тис. грн, або 70,4 відс. загального обсягу власних доходів театрів, та за 9 місяців 2015 року – 57569,6 тис. грн, або 75,7 відсотків.

²¹ Заплановано на 2014 рік – 2316 вистав, фактично за 2013 рік – 2558 вистав; 1092,2 тис. осіб, 1232,6 тис. осіб; 55,1 відс., 56,6 відс. відповідно.

²² У 2014 році використано 531789,2 тис. грн, за 9 міс. 2015 року – 379203,4 тис. гривень.

Відповідно до звітів про виконання паспорта бюджетної програми за 2014–2015 роки, середня ціна квитка з урахуванням ПДВ у національних театрах у 2014 році становила 60,3 грн, у 2015 році – 79,2 гривень.

Аналіз взаємозв'язку вартості і попиту на квитки показав, що цінова політика театрів є негнучкою. Наприклад, на вечірні вистави Національної опери України у 2014–2015 роках вартість квитків коливалася від 20 до 500 грн, при цьому найбільшим попитом користувалися квитки від 50 до 200 грн, найменшим – від 250 гривень. Так само відбувається і в інших театрах.

Отже, приведення ціни квитків у відповідність із реальними можливостями їх реалізації є резервом для додаткового надходження власних доходів театрів.

Станом на 01.10.2015 наявний репертуар національних театрів нараховує 402 вистави, з яких дитячих лише 49 (12,2 відсотка). Однак публічно виконувалося у 2014 році та протягом 9 місяців 2015 року 334 та 329 творів, що становить 83,1 відс. та 81,8 відс. загальної кількості вистав діючого репертуару відповідно. За поясненням керівників театрів, основною причиною не включення до поточного репертуару вистав є: неактуальність тематики, складність сприйняття (особливо оперних вистав), непридатний стан декорацій та реквізиту, відсутність належних виконавців тощо.

За період з 01.01.2014 по 01.10.2015 з державного бюджету кошти на нові постановки національним театрам не виділялися. Театрами за рахунок власних коштів створено 45 нових постановок, на що спрямовано 5866,4 тис. гривень²³.

Під час аудиту встановлено, що до загальної кількості вистав, проведених Театром ім. І.Франка у 2014 році та за 9 місяців 2015 року, включено 39 вистав²⁴, які фактично були відмінені через проведення різних заходів. У результаті, до Звіту про виконання паспорта бюджетної програми за 2014 рік, інформацій щодо виконання результативних показників за 2014 рік та 9 місяців 2015 року та статистичної форми 9-нк "Звіт про діяльність театру за 2014 рік" внесені недостовірні дані, а саме, завищені фактичні показники щодо кількості вистав на 39 одиниць та кількості глядачів на 15,4 тис. осіб, що призвело до викривлення як бюджетної, так і статистичної звітності.

Статутами національних театрів передбачено отримання доходів як від основної, так і комерційної діяльності (додаткових видів господарської діяльності, не заборонених законодавством). Фактично національними театрами, що віднесені до сфери управління Мінкультури за 2014 рік, власних доходів загалом отримано 93793,2 тис. грн, що становить 14,7 відс. річної суми доходів (637626 тис. грн), за 9 місяців 2015 року – 76073,6 тис. грн, або 16,0 відс. загальної суми доходів за вказаний період (475134,0 тис. гривень).

²³ У 2014 році – 26 вистав на суму 3346,4 тис. гривень, за 9 місяців 2015 року – 19 вистав на суму 2520,4 тис. гривень.

²⁴ у 2014 році – 17 вистав (6,4 тис. глядачів) та за 9 місяців 2015 року – 22 вистави (9,0 тис. глядачів).

При цьому театри у 2014–2015 роках не використовували можливості одержання доходів від додаткових джерел фінансування, зазначених статтею 14 Закону 2605. Зокрема, в Театрі ім. Л.Українки та в Театрі ім. І.Франка із 26 можливих видів платних послуг²⁵ використовувалися лише два (надання приміщень в оренду та плата за гуртожиток).

Таким чином, упущена можливість отримання доходів, наприклад, від прокату сценічних костюмів, взуття, театрального реквізиту, які не використовуються в репертуарах тривалий час.

Усі ці приклади свідчать про те, що **керівництво театрів не вживало вичерпних заходів для збільшення власних доходів**. Не в останню чергу це відбувається через те, що розмір фінансової підтримки доводиться театрам в цілому на рік, і не залежить від обсягу отриманих доходів.

Крім того, внаслідок запровадженої Мінкультури практики відшкодування вартості за проведення у театрах заходів загальнодержавного значення у розмірі як правило, не більше 70 відс. валового збору (аншлагу), втрачаються доходи театрів. Зокрема, Театром ім. І.Франка недоотримано доходів від наданих послуг з проведення Мінкультури заходів загалом на суму 113,4 тис. гривень.²⁶ Крім того, при проведенні культурно-мистецьких заходів у 2015 році була занижена вартість послуг у Львівському оперному театрі на суму 25,0 тис. грн, Театрі ім. М. Заньковецької – 5,2 тис. гривень. У результаті, вказаними театрами недоотримано доходів загалом на суму 30,2 тис. гривень.

3.2. Аналіз ефективності використання власних доходів національних театрів

Аудитом встановлено, що внаслідок відсутності належного контролю з боку Мінкультури театрами не забезпечено економного витрачання власних доходів.

Зокрема, Театром ім. Л. Українки та Театром ім. І. Франка запроваджено практику залучення керівного художнього персоналу (генерального-директора-художнього керівника, директора-розпорядника та інших) до створення театральних постановок драматичних творів з виплатою авторської винагороди²⁷ шляхом укладання угод цивільно-правового характеру (УЦПХ).

Аудитом встановлено, що мінімальні ставки винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав затверджені

²⁵ Перелік платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2011 № 1271.

²⁶ У 2014 році – на 65,0 тис. грн, за 9 міс. 2015 року – 48,4 тис. гривень.

²⁷ Відповідно до частини п'ятої статті 15 Закону України від 23.12.1993 № 3792 "Про авторське право і суміжні права", автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору.

постановою Уряду²⁸ ще у 2003 році. Водночас **максимальні ставки винагороди за використання об'єктів авторського права і суміжних прав протягом 16 років не встановлені.** У результаті, договірна ціна авторської винагороди за постановку 1 вистави відповідно до УЦПХ коливалася від 30 тис. грн до 146,6 тис. гривень.

Наприклад, у Театрі ім. Л. Українки у 2014 році та станом на 01.10.2015 директору-розпоряднику за постановку двох вистав²⁹, як режисеру, нараховано і виплачено авторської винагороди у розмірі 133,6 тис. гривень, генеральному директору – художньому керівнику за постановку трьох вистав³⁰, як режисеру, – 256,6 тис. гривень.

Так само у Театрі ім. І. Франка, у 2014 році та станом на 01.10.2015 художньому керівнику за постановку двох вистав ("Така її доля..." та "Ерік ХІУ"), як режисеру, нараховано і виплачено 88,4 тис. грн авторської винагороди. Артисту драми – провідному майстру сцени за постановку вистави "Моя професія – сеньйор з вищого світу", як режисеру, – 30,0 тис. гривень.

Враховуючи, що оплата за УЦПХ не належить до структури фонду оплати праці³¹ та не може бути віднесена до суми місячної заробітної плати, обмеження максимального розміру заробітної плати, передбачені чинним законодавством для працівників – суб'єктів господарювання державного сектору економіки³², на ці виплати не розповсюджувалося. Як наслідок, деякі керівники театрів одночасно отримували як заробітну плату за рахунок коштів фінансової підтримки, так і авторську винагороду за УЦПХ за рахунок власних коштів. При цьому максимальні виплати упродовж одного місяця у 2014 році становили від 114,2 тис. грн до 164,9 тис. грн та упродовж 9 місяців 2015 року – від 78,2 тис. грн до 82,2 тис. грн відповідно³³. Отже, **кошти у загальній сумі 508,6 тис. грн використані неекономно.**

Крім того, в Театрі ім. Л. Українки існує практика запрошення "зірок сцени" артистів Російської Федерації з оплатою на умовах УЦПХ. Наприклад,

²⁸ Постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 72 "Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав".

²⁹ "Джульєтта і Ромео" та "Дрібниці життя".

³⁰ "Всюди один...Свіча на вітру", "Потрібен брехун" та "В цьому милому старому домі".

³¹ Абзац перший ст. 2 Закону України від 24.03.1995 № 108 "Про оплату праці".

³² Відповідно до абзацу третього пункту 10 розділу III "Прикінцеві положення" Закону України від 28.12.2014 № 76 "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України", що набрав чинності з 01.01.2015 та з 01.04.2015 втратив чинність згідно із Законом України від 02.03.2015 № 213 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення", максимальний місячний розмір заробітної плати обмежується 10 розмірами мінімальної заробітної плати (з 01.01.2015 – 1218*10=12180 гривень).

³³ Театр ім. Л. Українки: гендиректору – художньому керівнику за березень 2014 року нараховано 164,9 тис. грн, за квітень 2015 року – 82,2 тис. грн; директору – розпоряднику за квітень 2014 року – 114,2 тис. грн, за березень 2015 року – 78,2 тис. гривень (без нарахування ЄСВ 34,7 відсотка).

артисту Державного академічного Малого театру Росії (м. Москва) упродовж 2014 року та за 9 місяців 2015 років за УЦПХ сплачено 105,2 тис. гривень³⁴. Аналогічно артистці з Російської Федерації за участь в трьох виставах сплачено 123,9 тис. гривень. Слід зазначити, що за наявності у складі трупі театру 89 штатних одиниць артистичного персоналу, в тому числі 19 народних артистів України та 23 заслужених артистів України, які максимально не задіяні у поточному репертуарі театру, залучати сторонніх акторів нераціонально, отже, **кошти загалом на 229,1 тис. грн використані неекономно**. При цьому штатний артист театру вищої категорії за участь в одній виставі у 2014 році фактично отримував від 1 до 1,5 тис. гривень. Водночас запрошені артисти отримували від 9 до 14 тис. грн за виставу.

Театром ім. Л. Українки за непередбачені чинним законодавством з оплати праці працівників культури (постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 (далі – Постанова 1298), наказом Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 № 745 (далі – Наказ 745) та наказом Міністерства культури і туризму України від 05.06.2006 № 385 (далі – Наказ 385)³⁵ доплати за шумові ефекти, за разову участь в епізодах та інше на підставі власних наказів шести помічникам режисерів та одному костюмеру протягом 2014 року **незаконно нараховано та виплачено 20,7 тис. гривень**.

Під час аудиту встановлені факти неефективних управлінських рішень керівництва Театру ім. Л.Українки в частині надання права безоплатного та пільгового проживання у гуртожитку майстрів мистецтв готельного типу, який розташований за адресою: вул. Богдана Хмельницького, 7.

Протягом 2014 року – 9 місяців 2015 року доходи від проживання у гуртожитку становили 110,2 тис. грн, витрати – 232,4 тис. гривень. Крім того, на оплату праці чотирьох працівників служби з обслуговування гуртожитку за рахунок коштів фінансової підтримки спрямовано 485,3 тис. гривень. Отже, витрати за обслуговування гуртожитку на 607,5 тис. грн перевищують надходження від його діяльності. У результаті, **Театр ім. Л.Українки недоотримує доходів від проживання в гуртожитку і не відшкодовує в повному обсязі витрат, пов'язаних з його утриманням**.

Крім того, трьома національними театрами у 2014 році та станом на 01.10.2015 спрямовано 2446,9 тис. грн власних доходів на медичне обслуговування, організацію роботи медичних пунктів із залученням значної кількості медичних працівників.

³⁴ Упродовж 2014 року – 63,6 тис. грн, за 9 міс. 2015 – 14,5 тис. грн та нарахування ЄСВ (34,7 відс.) становили 22,1 тис. грн та 5,0 тис. гривень відповідно.

³⁵ Постанова "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери"; наказ "Про упорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки", зареєстрований у Мін'юсті 27.10.2005 за № 1285/11565; наказ "Про умови праці працівників національних закладів культури", зареєстрований у Мін'юсті 14.06.2006 за № 709/12583.

Довідково. Статтею 35¹ Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801 (далі – Основи 2801) передбачено **забезпечення надання первинної медичної допомоги** центрами первинної медичної допомоги, до складу яких можуть входити **медичні пункти**.

Первинна медична допомога – медична допомога, що надається в амбулаторних умовах пацієнтам лікарем загальної практики–сімейним лікарем і передбачає надання консультацій, проведення діагностики та лікування найбільш поширених хвороб, здійснення профілактичних заходів, направлення відповідно до медичних показань пацієнта для надання йому вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги, надання невідкладної медичної допомоги (частина перша статті 35¹ Основ 2801).

Надання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги передбачено в амбулаторних або **стаціонарних умовах** лікарями відповідної спеціалізації (частина перша статті 35² Основи 2801).

Відповідно до пункту 5.1 глави 5 додатка 29 наказу Міністерства охорони здоров'я від 23.02.2000 № 33³⁶ посади медичного персоналу лікарських оздоровчих пунктів устанавлюються за штатними нормативами: одна посада завідувача оздоровчим пунктом – лікаря та одна посада медичної сестри на 1200 осіб.

Враховуючи, що кількість працівників національних театрів, розташованих у м. Києві, становить від 1100 осіб (у Національній опері України) до 550 осіб (в Театрі ім. Лесі України та Театрі ім. І.Франка), максимальна кількість медичних працівників у них повинна бути не більше двох (один лікар та одна медсестра).

Фактично в Національній опері України на договірних засадах залучено 13 медичних працівників – 5 лікарів (2 лікаря-отоларинголога, 1 терапевт, лікар-стоматолог і лікар-гінеколог на 0,5 ставки) та 8 медичних сестер, на оплату праці яких спрямовано 1334,3 тис. гривень. Водночас Театром ім. І.Франка залучено лише 2 медичних працівники (завідувач оздоровчим пунктом – стоматолог-терапевт та медична сестра), на плату праці яких за аналогічний період спрямовано 355,0 тис. гривень. Театром ім. Л.Українки – 6 медичних працівників (завідувач оздоровчим пунктом лікар-кардіолог, лікар-отоларинголог, лікар-невропатолог, фельдшер та 2 медичні сестри), на оплату праці яких спрямовано 757,6 тис. гривень.

Таким чином, лише в Театрі ім. І.Франка кількість медичних працівників відповідає встановленим нормативам. Водночас в Національній опері України та Театрі ім. Л.Українки кількість медичних працівників перевищує встановлений норматив на 11 та 5 осіб відповідно. У результаті, за розрахунками кошти, які були спрямовані цими театрами на утримання понад нормативної чисельності медичних працівників у 2014 році та за 9 місяців 2015 року, на суму **1381,9 тис. грн використані неекономно**.

За відсутності належного контролю з боку Мінкультури, у Театрі ім. Л.Українки на підставі положень Статуту та Колективного договору з 1997 року функціонує Фонд соціального захисту та розвитку Театру (далі – Фонд). Мета створення Фонду – регулювання надходження грошових коштів на

³⁶ "Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я".

спеціальний рахунок Театру і витрачання їх в інтересах трудового колективу Театру. Як засвідчив аудит, за період з 01.01.2014 по 01.10.2015 єдиним джерелом надходження до Фонду були грошові кошти, отримані від безоплатно зіграних вистав акторами Театру у свій вихідний день (середу).

Встановлено, що артистичний персонал та працівники сценічно-постановочної частини до участі у виставах залучалися без письмового наказу керівництва театру, у свій вихідний день та за відсутності дозволу первинної профспілкової організації, наявність якого передбачена статтею 71 КЗпП³⁷. При цьому отримано доходів від проведення 98 вистав на суму 1895,3 тис. грн., які були зараховані до вказаного Фонду.

Протягом 2014 року та за 9 місяців 2015 року за рахунок коштів Фонду видано матеріальної допомоги 520 фізичним особам, працівникам театру та ветеранам сцени загалом на суму 1801,3 тис. гривень. Розмір матеріальної допомоги, який в окремих випадках набував системного характеру виплат, коливався в межах від 0,9 тис. грн до 12,0 тис. гривень. Крім того, 06.02.2015 з Фонду перераховано 47,7 тис. грн як благодійна допомога Благодійному фонду підтримки військової медицини.

Фактично, театр ім. Л.Українки надавав матеріальну допомогу фізичним особам та благодійну допомогу юридичній особі, незважаючи на те, що театр, як державне підприємство, отримує фінансову підтримку з бюджету на покриття поточних витрат, не забезпечених власними доходами, у розмірі до 87 відсотків.

Мінкультури не вживало достатніх заходів щодо ефективного використання коштів державного бюджету. Зокрема, через відсутність ефективних управлінських рішень у кінці 2014 року повернено до державного бюджету 544,9 тис. грн, що є неефективним управлінням коштами державного бюджету (Театром ім. І. Франка – 242,9 тис. грн, Львівським оперним театром – 302,0 тис. гривень).

Крім того, під час проведення аудиту встановлений факт незаконного звільнення артистки II категорії Харківського оперного театру, якій на підставі ухвал судів було сплачено **145,9 тис. гривень**, що свідчить про відсутність ефективних управлінських рішень з боку керівництва театру і **фактично є збитками театру.**

Внаслідок незастосування Харківським оперним театром до боржників (комерційних структур) штрафних санкцій за несвоєчасну оплату наданих театром послуг, за розрахунками **втрачено доходів на 209,3 тис. гривень.** Зокрема, згідно із п. 5.2 договорів від 28.10.2014 № 60 та від 04.11.2014 № 65, укладеними з ФОП Капітанова Д.В. на проведення вистави "Таємні агенти Нового року" та ТОВ "1-ша копіїчна майстерня реклами" на проведення

³⁷ Згідно з п.1 ст.71 КЗпП від 10.12.71 "Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи", робота у вихідні дні забороняється. Залучення окремих працівників до роботи у ці дні допускається тільки з дозволу виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) підприємства, установи, організації і лише у виняткових випадках, що визначаються законодавством.

корпоративу "Бал-маскарад", розрахунки здійснюються замовниками шляхом стовідсоткової передоплати в триденний строк після підписання договору. Крім того, пп. 5.2.1 вказаних договорів передбачено, що у разі несплати вартості послуг в триденний строк з дня підписання Договору Замовник сплачує Харківському оперному театру штраф у розмірі 5 відс. суми договору за кожен день прострочки платежу. Фактично станом на 29.11.2014 та 22.12.2014 за договорами рахується кредиторська заборгованість на загальну суму 13,0 тис. гривень. Штрафні санкції театром не застосовувалися.

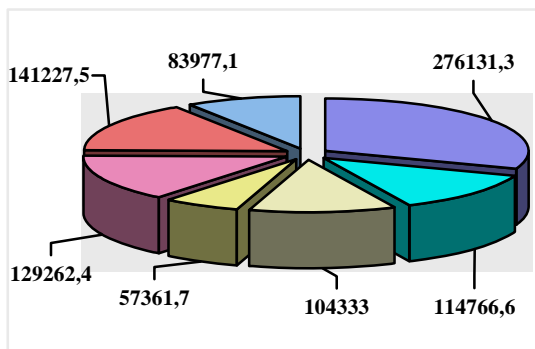
Таким чином, **Міністерством культури упродовж 2014 року та за 9 місяців 2015 року не забезпечено належного контролю за фінансово-господарською діяльністю підпорядкованих театрів. Мають місце факти неекономного витрачання власних коштів – 2119,6 тис. грн, незаконного витрачання власних коштів – 20,7 тис. грн, неефективного управління коштами державного бюджету на 544,9 тис. грн, втрати власних доходів у сумі 209,3 тис. грн, отримання збитків – 145,9 тис. гривень.**

3.3. Аналіз видатків на оплату праці працівників національних театрів

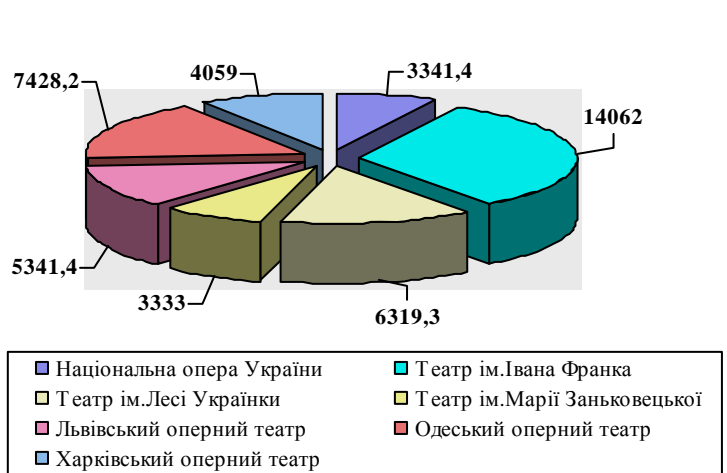
Згідно із затвердженими планами використання бюджетних коштів, основними напрямками витрат із загального фонду за КПКВК 1801110 є видатки на заробітну плату з нарахуваннями (93-99 відсотків).

Структура коштів, спрямованих на оплату праці разом з нарахуваннями упродовж 2014 року та за 9 міс. 2015 року в розрізі національних театрів за рахунок коштів як фінансової підтримки, так і за рахунок власних доходів (заохочувальних і компенсаційних виплат), наведена у діаграмах 1 і 2.

Діаграма 1. Кошти фінансової підтримки, тис. грн

Діаграма 2. Власні кошти театрів, тис. грн

Дані діаграм 1 та 2 свідчать, що за рахунок коштів як фінансової підтримки, так і за рахунок власних доходів театрів на виплату заробітної плати та різні заохочувальні і компенсаційні виплати (доплати, премії, матеріальну допомогу оплату УЦПХ та інш.) упродовж 2014 року та 9 місяців 2015 року спрямовано 943 345,5 тис. грн, у тому числі за рахунок коштів фінансової підтримки – 907 059 тис. грн (або 96 відс. загальної суми).

При цьому найбільше спрямовується коштів фінансової підтримки на оплату праці працівників оперних театрів, питома вага яких у загальних видатках на оплату праці становить 60,2 відсотка, зокрема, майже третину, або 30 відс. (276131,3 тис. грн), – видатки на оплату праці з нарахуваннями в Національній опері України, Одеському оперному театрі – 16 відс. (141227,5 тис. грн), Львівському оперному театрі – 14,2 відс. (129262,4 тис. гривень).

Умови оплати праці працівників культури визначені Наказом 745 на підставі Постанови 1298. Змінами, внесеними до Наказу 745³⁸ 05.12.2014, передбачено, що умови оплати праці, регламентовані зазначеним наказом, застосовуються при обчисленні заробітної плати працівників закладів культури усіх організаційно-правових форм господарювання, включених до базової мережі закладів культури відповідно до Закону 2778, незалежно від відомчого підпорядкування (п. 5).

Статтею 16 Закону України від 24.03.1995 № 108 "Про оплату праці" (далі – Закон 108) передбачено, що організація оплати праці на підприємствах і в організаціях, які знаходяться на госпрозрахунку і отримують дотації з бюджету, здійснюється в межах визначених для них у встановленому порядку сум дотацій та власних доходів з урахуванням умов, встановлених Кабінетом Міністрів України. З огляду на те, що за організаційно-правовою формою п'ять із семи національних театрів є державними підприємствами, які отримують фінансову підтримку та не відносяться до бюджетної сфери, відсутні правові підстави для визначення умов оплати праці цих підприємств за Постановою 1298, яка визначає умови оплати праці працівників бюджетної сфери. Отже, питання потребує нормативного врегулювання.

Разом з тим, відповідно до статті 13 Закону 108 оплата праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, здійснюється на підставі нормативних актів Кабінету Міністрів України в межах бюджетних асигнувань. Обсяги витрат на оплату праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, затверджуються одночасно з бюджетом.

Отже, норми пункту 5 наказу 745 не відповідають вимогам статті 13 Закону 108 в частині поширення умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій культури на заклади культури інших організаційно-правових форм господарювання, крім бюджетних установ, та не узгоджуються із нормами Постанови 1298.

Водночас, на запит Рахункової палати до Мінсоцполітики від 24.11.2015 № 05-2314 щодо правомірності поширення дії Постанови 1298 на п'ять національних театрів, що є державними підприємствами, **отримано відповідь формального характеру, без вивчення ситуації в цілому.**

Постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.2006 № 413³⁹ визначено порядок застосування додаткових коефіцієнтів підвищення

³⁸ Наказ Мінкультури від 18.11.2014 № 999 "Про внесення зміни до наказу Мінкультури від 18.10.2005 № 745", зареєстрований у Мін'юсті від 19.11.2014 за № 1472/26249, що набрав чинності з 05.12.2014.

³⁹ "Деякі питання оплати праці працівників національних закладів культури".

посадових окладів, відповідно до підпункту 2 пункту 1 якої для працівників Національної опери України встановлено найвищі додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів від 2,5 до 5,9⁴⁰, інших національних театрів – від 2 до 4 (підпункт 1 пункту 1). При цьому вказаною урядовою постановою застосування додаткового коефіцієнта для керівників структурних підрозділів, професіоналів, фахівців, висококваліфікованих робітників передбачено лише за умови забезпечення та безпосереднього виконання творчих функцій.

Станом на 01.01.2014 та 01.01.2015 кількість працівників в штатних розписах національних театрів не змінювалася і становила 4727,5 штатної одиниці. Станом на 01.10.2015 кількість штатних працівників зменшилась на 112 шт. од. – до 4615,5 шт. одиниці.

Проведеним аналізом встановлено значну різницю у розмірі затверджених посадових окладів працівників національних театрів за окремими посадами. Зокрема, у 2014 році найбільший посадовий оклад – 19,0 тис. грн – у гендиректора Національної опери України (місячний фонд оплати праці визначено в сумі 48,5 тис. грн) і забезпечується за рахунок державної фінансової підтримки. У генеральних директорів Театру ім. Лесі Українки та Одеського оперного театру посадовий оклад становить 13,6 тис. грн. (місячний фонд – 32,7 тис. грн та 30,0 тис. грн відповідно). Посадові оклади головного бухгалтера та начальника відділу кадрів Національної опери на 01.01.2014 та на 01.01.2015 визначені у сумі 17,1 тис. грн та 11,9 тис. грн (місячний фонд – 20,5 тис. грн, 14,3 тис. гривень відповідно).

Таким чином, внаслідок відсутності у Постанові 413 переліку посад працівників, що забезпечують виконання творчих функцій, заробітна плата працівників, які не є артистами, прирівняна до оплати праці артистів театру. При цьому розмір оплати праці працівників, що не виконують творчі функції, у три-чотири рази вищий за виконання аналогічної роботи в інших закладах культури і Міністерства.

Зокрема, середня заробітна плата на 1 працівника в національних театрах становила у 2014 році – 7,4 тис. грн, за 9 місяців 2015 року – 7,1 тис. гривень. Враховуючи наведене, найбільшою є середня заробітна плата в Національній опері України, яка у 2014 році та за 9 місяців 2015 року становила 8,6 та 8,1 тис. грн відповідно. Найменшою у вказаному періоді є середня заробітна плата в Харківському оперному театрі – 4,1 тис. грн та 3,9 тис. грн відповідно. Крім того, **необґрунтовано великою є кількість затверджених у штатних розписах на 2014–2015 роки заступників генеральних директорів театрів – від трьох в Одеському оперному театрі, до шести в Театрі ім. І. Франка.**

Всього на оплату праці 31 заступника генеральних директорів 7 театрів у 2014 році згідно із штатними розписами на 01.01.2014 з державного бюджету затверджено і фактично виділено 389,6 тис. грн в місяць, у 2015 році –

⁴⁰ Для керівника театру, його заступників, артистичного і художнього персоналу – 2,9-5,9; для керівників структурних підрозділів, професіоналів, фахівців, висококваліфікованих робітників, які забезпечують та безпосередньо виконують творчі функції – 2,5-5,7.

412,0 тис. гривень. За умови наявності лише 1 заступника в національних театрах з місячним фондом оплати праці 12,1 тис. грн, за розрахунками 7 театрами у 2014 році та за 9 місяців 2015 року **неекономно витрачено 6604,5 тис. гривень**⁴¹.

Перелік посад професійних, творчих працівників театрів та посад (спеціальностей) працівників інших специфічних театральних професій затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2006 № 208 (далі – Перелік 208).

Довідково. Відповідно до Переліку 208: до художнього персоналу віднесені, зокрема, посади керівника художнього; головних: режисера, балетмейстера, хормейстера, диригента, художника; режисера-постановника, художника-постановника, балетмейстера-постановника; диригента, режисера, балетмейстера, хормейстера та інші; до артистичного персоналу – артисти всіх спеціальностей; артисти-стажисти: провідні майстри сцени, вищої, першої, другої категорії; артисти допоміжного складу; до посад (спеціальностей) працівників інших специфічних театральних професій віднесені, зокрема, посади директора (генерального директора) театру, його заступників: директора-розпорядника, директора комерційного; начальників відділів, служб, цехів з основних видів діяльності, начальників інших відділів, лабораторій, бюро, дільниць, змін, майстерень; їх заступників та інші.

Умови оплати праці працівників національних закладів культури визначаються Наказом 385. Відповідно до пункту 2 цього наказу додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів застосовуються для посад: керівників структурних підрозділів, професіоналів, фахівців, висококваліфікованих робітників, які забезпечують та безпосередньо здійснюють творчі функції.

На дату проведення аудиту відсутній перелік посад працівників, що забезпечують виконання творчих функцій.

Співвідношення фактичної кількості працівників національних театрів та кількості артистичного персоналу у 2014–2015 роках наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Співвідношення фактичної кількості працівників національних театрів та кількості артистичного персоналу

Назва театру	2014 рік			Станом на 01.10.2015		
	Загальна кількість працівників	Кількість артистичного персоналу	Кількість працівників на 1 артиста	Загальна кількість працівників	Кількість артистичного персоналу	Кількість працівників на 1 артиста
Національна опера України	1139	513	1,2	1126	501	1,2
Театр ім. Лесі Українки	463	88	4,2	469	88	4,3
Театр ім. Івана Франка	545	160	2,4	521	133	2,9
Театр ім. М. Заньковецької	297	87	2,3	290,5	86	2,3
Львівський оперний театр	553	265	1,1	548	264	1,1
Одеський оперний театр	625	321	0,9	623	320	0,9
Харківський оперний театр	748	286	1,6	739	283	1,6
Загалом у 7 театрах	4982,1	1942	1,5	4929,2	1892,9	1,6

⁴¹ (389,6 тис. грн x 12 міс. + 412,0 x 9 міс. = 8383,2 тис. гривень). 12,1 тис. грн. x 21 міс. x 7 театрів = 1778,7 тис. гривень. Різниця 6604,5 тис. гривень (8383,2 тис. грн – 1778,7 тис. гривень).

Дані табл. 2 свідчать, що питома вага артистичного персоналу до загальної кількості працівників національних театрів, що віднесені до сфери управління Мінкультури, становила у 2014 році – 39 відс., у 2015 році – 38,4 відсотка.

Найбільше персоналу на 1 артистичного працівника припадає в Театрі ім. Лесі Українки від 4,2 шт. од. у 2014 році до 4,3 шт. од. у 2015 році. В Театрі ім. М.Заньковецької на 1 артистичного працівника припадає 2,3 шт. од. іншого персоналу, в Національній опері України – 1,2 шт. од., в Львівському оперному театрі – 1,1 шт. од. іншого персоналу.

З метою впорядкування штатів державних та комунальних театрів, які повністю утримуються за рахунок державного або місцевого бюджету, та на виконання вимог пункту 9 розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.01.2011 № 148 (далі – Розпорядження 148), наказом Мінкультури від 27.07.2012 № 798 затверджені примірні штатні розписи державних та комунальних театрів, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджету. Зважаючи на цей наказ, дія вказаних примірних штатних розписів не поширюється на національні театри, що віднесені до сфери управління Мінкультури. **Відсутність типових штатних нормативів призвела до наявності у штатних розписах Театру ім. Л.Українки значної кількості структурних підрозділів і адміністративного персоналу, що у свою чергу є додатковим навантаженням на державний бюджет.**

Зокрема, в складі фінансово-економічної та облікової служби Театру ім. Л. Українки нараховується 13 шт. од.⁴², з яких 9 – керівники (4 начальники та 5 заступників), на оплату праці яких передбачено спрямувати 80,6 відс. місячного фонду оплати праці (або 94,1 тис. гривень). Аналогічно, в складі інженерно-технічного персоналу Театру ім. Л. Українки нараховується 38 шт. одиниць. Окрім головного інженера, заступника головного інженера та головного енергетика, функціонує ще шість служб⁴³, з яких 15 шт. од. – керівники (9 начальників та 6 заступників), на оплату праці яких передбачено спрямувати 60 відс. місячного фонду оплати праці (або 163,1 тис. гривень).

В штатних розписах 7-ми національних театрів на 2015 рік Мінкультури затверджено 19 штатних посад водіїв легкових автомобілів. При цьому п. 5 Заходів⁴⁴ (далі – Постанова 65) передбачено **недопущення використання** для

⁴² Головний бухгалтер, заступник головного бухгалтера, служба розрахунків з праці і заробітної плати – 3 шт. од., служба внутрішньогосподарських розрахунків і грошового обігу – 3 шт. од., планово-економічна служба – 4 шт. одиниці.

⁴³ Служба нагляду за будівлями, спорудами та виробничими потужностями – 3 шт. од., служба паспортизації, тендерних процедур та регулювання орендних відносин – 3, енергослужба – 8, служба теплопостачання і сантехнічного обладнання – 6, служба з експлуатації та обслуговування будинку і споруд театру – 12, відділ з охорони праці та цивільної оборони – 3 шт. одиниці.

⁴⁴ Заходи щодо економного та раціонального використання державних коштів, передбачених для утримання органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету, затверджені постановою Кабінету Міністрів

обслуговування утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету, **більше одного легкового автомобіля** і відповідної кількості штатних посад водіїв. Таким чином, на утримання зайво затверджених 12 шт. од. водіїв⁴⁵ спрямовано **512,3 тис. грн, що є порушенням чинного законодавства**. Крім того, на експлуатацію понад нормативної кількості автомобілів, придбання паливно-мастильних матеріалів та запчастин до них було витрачено 264,3 тис. гривень. **Усього з порушенням Постанови 65 витрачено 776,6 тис. гривень.**

Наказами Мінкультури від 17.02.1997 № 58⁴⁶ та № 59⁴⁷ встановлені максимальні охоронні місячні норми виступів артистів та художнього персоналу (солісти опери, артисти балету, артисти хору, артисти оркестру, артисти сценічного оркестру, диригенти та суфлери). Водночас мінімальних норм виступів артистів та постановок художнього персоналу Мінкультури не встановлено. При цьому **розмір заробітної плати артистів не залежав від кількості виступів у виставах**. Як результат, за участь у виставах лише один – два рази на місяць артисти отримували до 17 тис. грн на місяць.

В Театрі ім. Лесі Українки протягом 2014 року мінімальну участь у виставах (від 12 до 25 вистав на рік – 1 або 2 вистави на місяць) брали чотири артисти віком від 67 до 90 років, яким нараховано заробітної плати у розмірі від 90,2 тис. грн (на 0,5 ставки) до 211,7 тис. гривень. При цьому чотирьом артистам віком від 20 до 50 років, які максимально були задіяні у виставах театру (від 123 до 145 вистав на рік – 10 або 12 вистав на місяць), нараховано заробітної плати в сумі від 128,1 тис. грн до 203,6 тис. гривень.

Таким чином, **відсутність нормування оплати праці артистичного персоналу залежно від кількості виступів призводить до зрівняння заробітної плати артистів і не стимулює молодь до творчих здобутків**. Наведені факти підтверджують **необхідність розроблення мінімальних норм участі артистів та оплати їх праці згідно з фактичним залученням до вистав**.

3.4. Аналіз доходів від гастрольної діяльності

Загальні засади організації гастрольних заходів в Україні визначає Закон 1115. Гастрольні заходи, за винятком благодійних гастрольних заходів, проводяться з метою отримання доходів. На виконання вимог статті 2 Закону 1115, постановою Кабінету Міністрів України від 15.01.2004 № 35 затверджено Порядок організації та проведення гастрольних заходів (далі – Порядок 35). Пунктом 10 Порядку 35 визначено, що Мінкультури формує Єдиний банк даних гастрольних заходів, що проводяться в Україні.

України від 01.03.2014 № 65 "Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету".

⁴⁵ В Театрі ім. Л. Українки – 3 водії, в Театрі ім. І.Франка – 9 водіїв.

⁴⁶ "Про затвердження галузевих норм для працівників театральньо-видовищних підприємств".

⁴⁷ "Про норми виступів артистів та художнього персоналу національних театрів України".

3 січня 2012 року, у зв'язку із прийняттям Закону України від 19.05.2011 № 3392⁴⁸ (далі – Закон 3392) наявність Свідоцтва про проведення гастрольних заходів не передбачена. У результаті, **Єдиний банк даних гастрольних заходів, що проводилися в Україні, Мінкультури не веде.** Отже, стаття 2 Закону 1115 потребує нормативного врегулювання.

Відповідно до статті 8 Закону 1115, підтримка вітчизняних гастролерів здійснюється за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України і місцевих бюджетів. До 01.01.2011⁴⁹, згідно із частиною другою статті 8 вказаного Закону, джерелом формування спеціального фонду бюджетів на підтримку вітчизняних гастролерів були надходження від збору за проведення гастрольних заходів. Порядок розподілу коштів спеціального фонду державного та місцевих бюджетів на підтримку вітчизняних гастролерів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.01.2004 № 36 (далі – Порядок 36). Проте **Мінкультури не виконувало в повному обсязі покладених на нього повноважень.** Незважаючи на те, що статтю 9 Закону 1115, на вимогу якої був розроблений вказаний порядок, виключено з 01.01.2011⁵⁰, Порядок 36 до цього часу не відмінено. Як наслідок, **станом на 15.03.2016 Мінкультури не приведено свої нормативно-правові акти у відповідність із зазначеними законами України.**

Фактично у 2014 році та за 9 місяців 2015 року гастрольну діяльність в межах України та за кордоном здійснювали три із семи національних театрів за рахунок власних коштів та коштів приймаючої сторони. Через недосконалу статистичну звітність, форму № 9-нк "Звіт про діяльність театру" за 2014 рік, яка не передбачає визначення кількісних показників щодо проведених театрами гастрольних заходів, як в межах України, так і за кордоном, в Мінкультури відсутні дані щодо проведених театрами у 2014 році гастрольних заходів.

Під час аудиту встановлено, що закордонні гастрольні поїздки за погодженням Мінкультури здійснено 2 національними театрами – Національною оперою України – в Японію (тривалістю 10 днів) та Одеським оперним театром – в Іспанію та Португалію (45 днів). Проте контроль за наданням дозволів /погодження (наявність відповідного пакету документів) на проведення театрами закордонних гастролей на належному рівні Мінкультури не здійснювався. Зокрема, Національною оперою України (генеральний директор П.Я.Чуприна) за запрошеннями приймаючих сторін здійснено 13 гастрольних поїздок за межі України⁵¹. При цьому проведення закордонних гастрольних заходів з наданням до Міністерства відповідного пакету документів, як це передбачено наказом Міністерства культури і туризму

⁴⁸ "Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності", що набрав чинності з 01.01.2012.

⁴⁹ З 01.01.2011, у зв'язку із набранням чинності змін, внесених до Закону 1115 Законом № 2756, частину другу статті 8 Закону 1115 виключено.

⁵⁰ Згідно із Законом України від 02.12.2010 № 2756.

⁵¹ У 2014 році – в Японію, Іспанію, Канаду, Італію, Естонію, Польщу, Грецію – 84 дні, у 2015 році, станом на 01.10.2015 в Данію та Італію – 12 днів.

України від 28.04.2009 № 277/0/16-09 "Щодо порядку виїзду за кордон" (далі – Наказ 277), Національною оперою України не забезпечено⁵². Як наслідок, **в порушення Наказу 277 письмові звіти з відповідними висновками за результатами виїзду театру за кордон, із зазначенням розмірів отриманих доходів, до Мінкультури Національною оперою України не подавалися.**

У ході аудиту встановлено, що Національною оперою України під час зарубіжних гастролей, проведених протягом 2014 року та 9 місяців 2015 року, продемонстровано 94 вистави, які відвідало 114,8 тис. осіб, доходи за якими становили 874,3 тис. гривень. Одеським оперним театром подані до Мінкультури звіти про проведення закордонних гастролей, проте сума отриманих доходів в них відсутня.

4. СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕАТРІВ

Статтею 16 Закону 2605 передбачено, що утримання театральних будівель (споруд, приміщень), що перебувають у державній власності, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Аудитом встановлено, що згідно з п. 6 Порядку 247 обсяг фінансової підтримки національним театрам надається лише для покриття поточних витрат. Як наслідок, **зміцнення матеріально-технічної бази національних театрів за рахунок коштів фінансової підтримки не відбувалося**, а частково забезпечувалося за рахунок власних надходжень на що було спрямовано у 2014 році 2 218,8 тис. грн, за 9 місяців 2015 року – 1 519,9 тис. грн (близько трьох відсотків).

Водночас в рамках безоплатної допомоги, що передбачена Угодою, укладеною між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002⁵³, для технічного переоснащення будівлі Театру ім. Л.Українки ще у 2006 році (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 № 610)⁵⁴ передбачалось постачання китайського обладнання для модернізації системи вентиляції.

⁵² Відповідно до Наказу 277 пунктом 2 визначено, що погодження виїзду здійснює Мінкультури відповідно до звернень керівників творчих колективів, установ, організацій, надісланих не пізніше як за десять днів до виїзду; пунктом 5 – письмовий звіт за результатами виїзду за кордон з відповідними висновками подається Управлінню міжнародних зв'язків Мінкультури у десятиденний строк від дня повернення.

⁵³ "Угода (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо реалізації проекту технічного переоснащення будівлі Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки".

⁵⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 № 610 "Про підписання Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо реалізації проекту технічного переоснащення будівлі Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки".

Лише **через три роки** (2009 рік) ДП "УкрНДІпроектреставрація" дав **висновок**, що проект технічного переоснащення не гарантує збереження цілісності будівлі Театру, що є пам'яткою історії національного значення.

Через відсутність ефективних управлінських рішень з боку Мінекономіки, Мінкультури та театру лише 31.08.2015, або через 6 років після отримання висновку щодо неможливості реалізації вказаного проекту, Угода від 18.11.2002 була скасована як така, що не була реалізована⁵⁵.

Водночас, на виконання Угоди від 06.08.2008⁵⁶, укладеної між Урядом України та Урядом Японії, у 2008 році було надано грантову безповоротну допомогу для оновлення освітлювального обладнання Харківського оперного театру у вигляді комплексу обладнання для освітлення великої сцени вартістю 2984,9 тис. грн (за цінами липня 2008 року). **Внаслідок бездіяльності Харківської облдержадміністрації**⁵⁷ протягом семи років зазначене **обладнання не було змонтовано і перебувало на відповідальному зберіганні в Харківському оперному театрі**⁵⁸.

Лише у 2015 році Мінкультури за КПКВК 1801170 (після передачі Харківського оперного театру до державної власності і внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 1392) спрямувало на капітальний ремонт кабельних ліній і систем управління постановочного освітлення великої сцени Харківського оперного театру 3425,6 тис. гривень. Ці кошти українська сторона повинна була надати для монтажу японського обладнання ще у 2008 році.

На момент проведення аудиту роботи з капітального ремонту (III категорія складності) завершені, система освітлення великої сцени змонтована та використовується Театром під час проведення вистав. Проте, в недотримання вимог Закону 2605, частини першої статті 39 Закону України від

⁵⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.07.2015 № 774 "Про підписання Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про завершення реалізації Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо реалізації проекту технічного переоснащення будівлі Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки від 23 листопада 2006 року".

⁵⁶ "Угода між Урядом України та Урядом Японії про надання грантової допомоги для реалізації проекту "Оновлення освітлювального обладнання Харківського державного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка".

⁵⁷ **Уповноваженим органом, відповідальним за виконання Угоди, було визначено Харківську облдержадміністрацію** відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 1392 "Про визначення уповноваженого органу, відповідального за виконання Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Японії про надання грантової допомоги для реалізації проекту "Оновлення освітлювального обладнання Харківського державного академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка"; з **29.05.2015 – Мінкультури** (зміни внесені постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 272 "Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 5.11.2008 № 1392 і постанови Кабінету Міністрів України від 1.03.2014 № 65").

⁵⁸ До 18.06.2012 Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В.Лисенка перебував у комунальній власності.

17.02.2011 № 3038⁵⁹ та абзацу першого пункту 3 Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів⁶⁰, **декларація про готовність об'єкта до експлуатації в Театрі відсутня.**

Під час аудиту встановлено, що будівлі шести національних театрів (окрім Харківського оперного театру) є пам'ятками архітектури національного та місцевого значення, на п'ять з яких укладено охоронні договори.

За відсутності контролю з боку Мінкультури, як центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, **Національною оперою України охоронний договір на будівлю театру** (на пам'ятку архітектури) по вул. Володимирська 50, не укладено, чим порушено **статтю 23 Закону України "Про охорону культурної спадщини"**⁶¹ та **пункту 4 Порядку укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини**⁶², що створює ризики неналежного збереження пам'ятки через відсутність юридичних зобов'язань власника.

Унаслідок відсутності ефективних управлінських рішень Харківської ОДА під час передання у 2012 році Харківського оперного театру до державної власності, цілісний майновий комплекс вказаного театру загальною площею 52018,4 кв. м був розділений: 38669,16 кв.м (74,3 відс.) перебуває у державній власності і належить Харківському оперному театру (великий сценічний майданчик, фойє великого залу, адміністративні, службові та інші приміщення); 13349,24 кв. м залишилися у комунальній власності Харківської ОДА (мала сцена і частина приміщень), з яких 6863,4 кв. м передано у власність комерційним структурам. Як наслідок, **театр щороку втрачає доходи від проведення своїх вистав та надання послуг стороннім виконавцям на малій сцені, від оренди інших приміщень тощо.**

Незважаючи на неодноразові звернення Мінкультури до Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Харківської облради, Прокуратури Харківської області⁶³, питання щодо передання цілісного майнового комплексу не вирішено. Крім того, матеріально-технічна база Харківського оперного театру є зношеною та морально застарілою, за відсутності матеріальних ресурсів майже не оновлювалася з моменту введення в експлуатацію (спеціальне театральне устаткування 1970-1990 років випуску, інженерно-технічні системи зношені та енергозатратні). **Станом на 01.10.2015 прострочена кредиторська заборгованість за теплопостачання становила 16972,1 тис. грн**, внаслідок чого відмінені вистави з причин низької

⁵⁹ "Про регулювання містобудівної діяльності".

⁶⁰ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 461 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 № 750).

⁶¹ Відповідно до статті 23 Закону України від 08.06.2000 № 1805 "Про охорону культурної спадщини" усі власники пам'яток незалежно від форм власності на ці об'єкти зобов'язані укласти з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронний договір.

⁶² Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 № 1768.

⁶³ Листи від 15.05.2015 № 620/15/10-15, від 15.05.2015 № 620/15/10-15, від 13.03.2015 № 213/15/15-15, від 11.11.2015 № 2414/15/14-15 відповідно.

температури в залі, що суперечить встановленим санітарним нормам. **За час перебування театру у сфері управління Мінкультури заборгованість збільшилася у три рази** (на момент передання театру з комунальної у державну власність становила 5046,0 тис. гривень).

Відсутність видатків капітального характеру впродовж останніх років унеможлиблює вирішення питання з проведення реставраційних робіт пам'ятки архітектури національного значення – будівлі Театру ім. М. Заньковецької, основні конструктивні елементи якої на дату проведення аудиту перебували в аварійному стані. Будівля потребує термінового проведення комплексу протиаварійних та реставраційних робіт для відновлення конструктивних та архітектурно-мистецьких властивостей пам'ятки.

Фасади пам'ятки архітектури національного значення будівлі Національної опери України також потребують капітального ремонту. Відбувається активний процес корозійного пошкодження несних конструкцій підземних споруд, що призводить до їх обвалу і може спричинити людські жертви. Потребує оновлення застаріле технічне освітлення та звукоапаратура (1984 – 1988 років), інженерні комунікації та мережі водопостачання та опалення перебувають у незадовільному стані (з 1996 року) та потребують ремонту.

Отже, через відсутність у 2014–2015 роках видатків розвитку ремонтно-реставраційні роботи не проводилися, не зміцнювалася їх матеріально-технічна база, стан пам'яток архітектури погіршується. Існують ризики щодо збереження будівель національних театрів.

5. СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ МІНКУЛЬТУРИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ТЕАТРІВ

За даними Держстату, станом на 01.01.2015 в Україні функціонувало 113 театрів, у т.ч. 6 театрів опери та балету, 40 драматичних театрів, 30 музично-драматичних театрів, 5 театрів музичної комедії та мініатюр, 7 дитячих театрів (крім лялькових), 25 лялькових театрів (у т.ч. театри тіней). Загалом в театрах працюють 15,5 тис. осіб, з яких 7,8 тис. (50,2 відс.) – художньо-артистичний персонал.

Найбільше зосереджено театрів у м. Києві – 24 (21,2 відс. загальної кількості), глядачева зала яких розрахована на 7,6 тис. глядачів. У розрахунку на 10 тис. осіб кількість місць у театрах м. Києва становить 26, що в два рази перевищує цей показник в цілому по Україні.

Протягом 2014 року театрами України проведено 30,6 тис. вистав, які відвідало 5 441,8 тис. осіб. Із загальної кількості театрів – у 41,6 відс. (47 од.) вистави йдуть українською мовою, 10,6 відс. (12 од.) – російською, 39,8 відс. (45 од.) – українською та російською. У 5,3 відс. театрів (6 одиниць) вистави йдуть мовою пантоміми та балету, а також угорською мовою.

Під час аудиту встановлено, що **Мінкультури, як головним органом в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтва, не виконувалися**

у повному обсязі покладені на нього повноваження в частині театральної справи. Зокрема:

- **порядок обліку театрів**, що створені у складі підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, наявність якого передбачено статтею 9 Закону 2605, **протягом 10 років не затверджено**;

- **план заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки**, наявність якого передбачена постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 № 784⁶⁴, **в Мінкультури відсутній**;

- **вимоги щодо належного державного статистичного обліку діяльності театрів не сформовані**. Чинна на сьогодні форма державного статистичного спостереження за № 9-нк "Звіт про діяльність театру" не передбачає відображення пільгових категорій населення, які відвідали театр. Як наслідок, на сьогодні відсутні офіційні дані щодо пільговиків, які відвідали театр. За інформацією театрів, наданою на запит Рахункової палати, у 2014–2015 роках національні театри, що належать до сфери управління Мінкультури, відвідало 80,1 тис. громадян пільгових категорій та з обмеженими фізичними можливостями. Крім того, форма № 9-нк не передбачає розподілу театрів за формами власності.

Аудитом встановлено, що незважаючи на значні кошти фінансової підтримки (понад 500,0 млн грн), які щорічно затверджуються в держбюджеті на вказану мету, та наявність проблемних питань, пов'язаних із обсягами власних доходів, **внутрішній контроль за використанням зазначених коштів у 2014–2015 роках відділом внутрішнього аудиту Мінкультури не здійснювався. У результаті порушення набули системного характеру.**

Під час аудиту досліджено міжнародний досвід з питань фінансової підтримки театрів. Зокрема, найпоширенішою формою прямої державної підтримки є гранти, розмір яких коливається в межах від 23,9 відс. загальних витрат (Королівський театр "Ковент-гарден" – Великобританія) до 62,2 відс. (Баварська державна опера – Німеччина). Віденській державній опері та Ла Скала (Італія) надається державний грант у розмірах 53,9 відс. та 37,4 відс. загальних витрат відповідно. В Нідерландах запроваджено фінансову підтримку не на рік, а на чотири роки (так звані блокові субсидії закладам культури). В Швеції розмір гранту залежить і надається за результатами праці у відповідності з нормами субсидіювання, пропорційно обсягу товарів і послуг (так званий базисний – формульний грант). В Німеччині і в Росії розмір фінансування залежить від кількості проданих театрами квитків.

Таким чином, **сфера культури і театральне мистецтво, зокрема, відіграє важливу роль у формуванні світогляду українського народу**. Саме через театри і театральне мистецтво можливо забезпечити популяризацію,

⁶⁴ "Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки "Безбар'єрна Україна".

збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян.

Держава в особі Мінкультури повинна створити умови для культурного розвитку громадян України, оскільки лише через культуру і заклади культури здійснюється безпосередній вплив на творчий розвиток особистості, формування національного усвідомлення і патріотичного ставлення до країни, її традицій, цінностей, які треба зберегти для майбутніх поколінь.

ВИСНОВКИ

1. Міністерством культури України не забезпечено економного і законного використання коштів державного бюджету, що виділялися на фінансову підтримку національних театрів. Діюча на сьогодні система державної фінансової підтримки театрів у розмірі до 87 відс. валового доходу є неефективною, оскільки власною діяльністю театри забезпечують лише від 14 до 15 відс. своїх витрат. Фактично відбувається утримання семи національних театрів, які здебільшого є державними підприємствами.

Задекларовані законодавством принципи розвитку театрів не виконувалися, натомість 99,6 відсотка виділених бюджетних коштів спрямовано на виплату заробітної плати працівників.

Через відсутність у 2014–2015 роках видатків розвитку, ремонтно-реставраційні роботи приміщень театрів не проводилися. Існують ризики щодо збереження будівель національних театрів.

Загалом на фінансову підтримку театрів у 2014 році та за 9 місяців 2015 року Мінкультури використано неекономно – 8,7 млн грн, з порушенням чинного законодавства – 0,8 млн грн, незаконно – 20,7 тис. грн, недоотримано доходів у сумі 0,4 млн грн, нанесено збитків театру на 0,1 млн грн, допущено неефективне управління коштами на 0,5 млн гривень.

2. Міністерством культури не вжито дієвих заходів щодо врахування пропозицій Рахункової палати за результатами попередніх контрольних заходів. Із одинадцяти пропозицій повністю та частково враховано вісім. Зокрема, порядок визначення посад працівників, які забезпечують та безпосередньо виконують творчі функції і мають право отримувати додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів, та мінімальні норми виступів артистів не розроблено; відображення в обліку і звітності національних театрів кількості глядачів, які відвідали вистави на пільгових умовах, не забезпечено. Жодна посадова особа не була притягнена до відповідальності за порушення, допущені при плануванні та використанні бюджетних коштів.

3. Міністерством культури не забезпечено чіткого урегулювання та належного контролю за фінансово-господарською діяльністю підпорядкованих театральних підприємств. Як результат, мають місце факти неекономного витрачання власних коштів у сумі 8,7 млн гривень. Зокрема, ДП "Національний академічний театр опери та балету України імені

Т.Г. Шевченка" та ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" на утримання понад нормативної кількості медичних працівників (11 та 5 осіб відповідно) за спеціальностями стоматолог, невропатолог, кардіолог, гінеколог тощо у 2014 році та за 9 місяців 2015 року спрямовано 1,4 млн гривень.

4. Мінкультури в штатних розписах театрів на 2014–2015 роки затвердило **необґрунтовано велику кількість заступників генеральних директорів театрів**. Якщо в Одеському національному академічному театрі опери та балету нараховується три посади заступника генерального директора, то в ДП "Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка" – шість. Усього в семи театрах нараховується таких посад – 31. За умови наявності в штатному розписі національного театру лише 1 заступника генерального директора з місячним фондом оплати праці 12,1 тис. грн, за розрахунками сімома театрами у 2014 році та за 9 місяців 2015 року неекономно витрачено 6,6 млн гривень.

5. Міністерством культури не вжито заходів щодо упорядкування питання розробки типових штатних нормативів національних театрів. Відсутність типових штатних нормативів призвела до наявності у штатних розписах ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" значної кількості структурних підрозділів і адміністративного персоналу, що у свою чергу є додатковим навантаженням на державний бюджет. Крім того, питома вага артистичного персоналу від загальної кількості працівників національних театрів, що віднесені до сфери управління Мінкультури, становила у 2014 році – 39 відс., у 2015 році – 38,4 відсотка. Найбільше персоналу на 1 артистичного працівника припадає в ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" – від 4,2 шт. од. у 2014 році до 4,3 шт. од. у 2015 році. В ДП "Національний український драматичний театр імені Марії Заньковецької" на 1 артистичного працівника припадає 2,3 шт. од. іншого персоналу, в ДП "Національний академічний театр опери та балету України імені Т.Г. Шевченка" – 1,2 шт. одиниць.

6. Мінкультури, за безконтрольності Мінфіну, не забезпечило унормування оплати праці артистичного персоналу залежно від участі у виставах. Це призвело до зрівняння оплати праці артистичного персоналу і не стимулює молодь до творчих здобутків. Крім того, **розмір фінансової підтримки не залежить ні від ефективності роботи театрів, ні від участі артистів у виставах.** Зазначене не відповідає європейським принципам розвитку культурних закладів. Закордонний досвід свідчить, що розмір державних грантів безпосередньо залежить від результатів праці акторів та кількості проданих квитків.

7. Норми пункту 5 наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 № 745 "Про упорядкування умов оплати праці працівників

культури на основі Єдиної тарифної сітки" не відповідають вимогам статті 13 Закону України "Про оплату праці" в частині поширення умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій культури на заклади культури інших організаційно-правових форм господарювання та не узгоджуються із нормами постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери".

8. Керівництвом ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" витрати з утримання гуртожитку не приведено до економічно обґрунтованих. Фактичні витрати з обслуговування гуртожитку за 2014 рік та за 9 місяців 2015 року на 607,5 тис. грн перевищують надходження від його діяльності. У результаті, театр недоотримує доходів від проживання в гуртожитку і не відшкодовує у повному обсязі витрати, пов'язані з його утриманням.

9. Національними театрами України не вживалося достатніх заходів щодо зміцнення своєї матеріально-технічної бази. Протягом 2014 року та за 9 місяців 2015 року на вказану мету спрямовано лише близько 3,0 відс. власних доходів. У результаті, ремонтні та ремонтно-реставраційні роботи на будівлях національних театрів, шість із яких є пам'ятками архітектури національного і місцевого значення, не проводилися. Стан пам'яток погіршується, що ставить під загрозу збереження будівель національних театрів і майна. Матеріально-технічна база національних театрів є зношеною та морально застарілою, наявне обладнання потребує оновлення, інженерно-технічні системи енергозатратні.

10. Внаслідок відсутності ефективних управлінських рішень з боку Мінекономіки, Мінкультури та керівництва театрів, угода що була укладена у 2006 році між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо реалізації проекту технічного переоснащення будівлі Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки, фактично не виконана, оскільки була укладена без попереднього вивчення цього питання. За наявності негативного висновку ДП "УкрНДІпроект-реставрація", наданого ще у 2009 році, вказана угода була скасована лише у 2015 році (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.07.2015 № 774). Аналогічно через бездіяльність Харківської облдержадміністрації протягом семи років освітлювальне обладнання вартістю близько 3,0 млн грн (у цінах 2008 року), отримане як грантова безповоротна допомога Уряду Японії для Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М.В. Лисенка, не було змонтовано. Всі ці роки вказане обладнання знаходилося на відповідальному зберіганні в театрі. Зазначені приклади безгосподарності створюють негативний імідж України у світі і можуть створити проблеми з подальшого отримання грантів в рамках міжнародної технічної допомоги.

11. Кабінет Міністрів України не забезпечив виконання власного розпорядження від 18.06.2012 № 493 "Про погодження передачі цілісного майнового комплексу Харківського національного академічного театру опери та балету імені М.В. Лисенка у державну власність" щодо передачі цілісного майнового комплексу театру до державної власності. Як наслідок, близько 26 відс. приміщень театру залишилися в комунальній і приватній власності. Зазначене призводить до втрати доходів, які можуть бути спрямовані на технічне переоснащення театру.

12. Мінкультури, незважаючи на значні кошти, які щорічно виділяються з державного бюджету для надання фінансової підтримки театрам (понад 500,0 млн грн), та наявність фактів неекономного витрачання власних доходів, не забезпечило належного внутрішнього контролю за використанням коштів державного бюджету на вказану мету. Жодної перевірки національних театрів відділом внутрішнього аудиту Мінкультури у 2014–2015 роках не проведено, внаслідок чого порушення набули системного характеру.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аудиту.

2. Відомості про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури України на фінансову підтримку національних театрів, у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати:

- вжити заходів щодо виконання Харківською облдержадміністрацією розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2012 № 493 "Про погодження передачі цілісного майнового комплексу Харківського національного академічного театру опери та балету імені М.В. Лисенка у державну власність" у повному обсязі.

2.1. Доручити Міністерству культури України:

- привести пункт 5 наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 № 745 "Про упорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки" в частині поширення його дії на працівників закладів культури усіх організаційно-правових форм господарювання незалежно від відомчого підпорядкування у відповідність з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери";

- розробити і подати на затвердження Кабінету Міністрів України окремий Порядок надання платних послуг театрами, заснованими на державній та комунальній формі власності, наявність якого передбачена статтею 14

Закону України "Про театри і театральну справу", та Положення про національні заклади культури;

- розробити і затвердити: мінімальні норми участі артистів та оплати їх праці залежно від фактичного залучення до вистав; Порядок визначення посад працівників, що забезпечують виконання творчих функцій і мають право отримувати додаткові коефіцієнти підвищення посадових окладів; Положення про творчий склад театру; Перелік посад працівників, що забезпечують виконання творчих функцій; Положення про порядок тарифікації артистичного та художнього персоналу театру.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Міністерству культури України та запропонувати:

- затвердити базову мережу закладів культури загальнодержавного рівня, як це передбачено статтею 23 Закону України "Про культуру";

- забезпечити відображення в обліку та звітності даних, передбачених нормативно-правовими актами; у формі державного статистичного спостереження № 9-нк "Звіт про діяльність театрів" – щодо кількості глядачів, які відвідали вистави на пільгових умовах;

- доручити ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки" привести вартість проживання в гуртожитку до економічно обґрунтованого рівня;

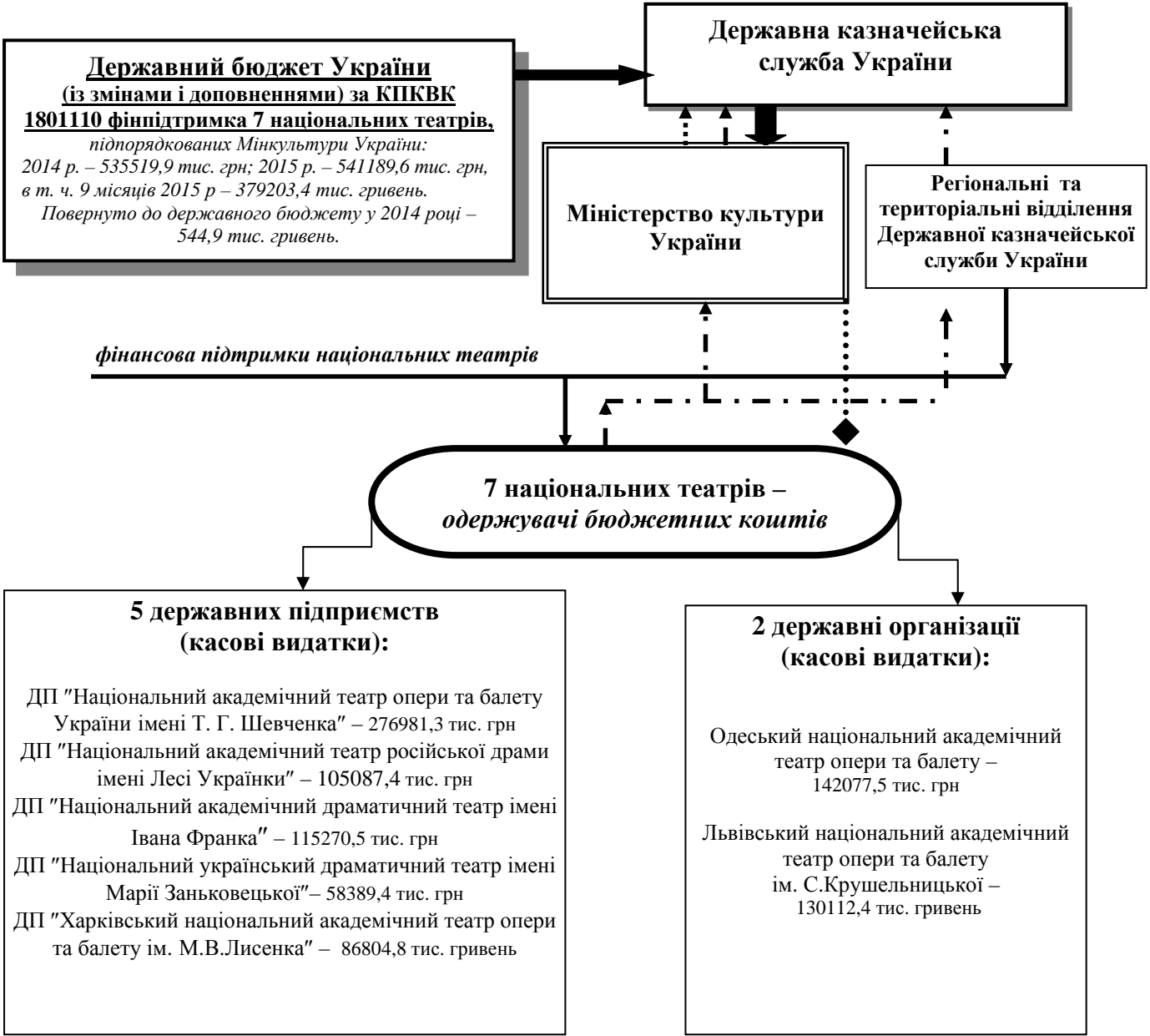
- вжити заходів щодо приведення театрами кількості медичних працівників у відповідність із нормативами, встановленими наказом Міністерства охорони здоров'я від 23.02.2000 № 33 "Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я";

- вжити заходів щодо усунення виявлених порушень і запобігання їм надалі.

Член Рахункової палати

І.М.Заремба

**Схема
руху коштів Державного бюджету України – наданої фінансової підтримки
національним театрам
за КПКВК 1801110 у 2014 році та 9 місяців 2015 року**

← - затверджені обсяги асигнувань
←..... - розподіл асигнувань
← - оплата рахунків

← - - - - надання звітів
← - розпис бюджету
◆..... - доведені загальні обсяги фінансування

**Затверджені і виконані Мінкультури показники діяльності
національних театрів за 2014–2015 роки**

<i>2014 рік</i>									
Назва театру	Кількість вистав/крім того нових, од.			Кількість обслужованих глядачів, тис. чол.			Середня завантаженість зали, відсотків		
	план	фактично	відсоток	план	фактично	відс.	план	фактично	відхилення
ДП "Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Г. Шевченка"	266/4	382/4	143,6	145,0	270,0	186,2	41,8	42,1	+0,3
Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С.Крушельницької	220/2	220/2	100,0	85,0	83,2	97,9	39,3	38,4	-0,9
ДП "Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В.Лисенка"	267/2	217/1	81,3	111,6	86,4	77,4	30,0	29,4	-0,6
Одеський національний академічний театр опери та балету	270/2	271/3	100,4	163,7	160,0	97,7	41,7	39,6	-2,1
ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки"	514/2	591/5	115,0	165,5	174,1	105,2	75,1	66,3	-8,8
ДП "Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка"	419/6	476/6	113,6	194,4	197,3	101,5	66,8	67,7	+0,9
ДП "Національний український драматичний театр імені Марії Заньковецької"	360/5	377/6	104,7	120,0	125,1	104,3	55,0	54,0	-1,0
РАЗОМ	2316/23	2534/27	109,4	985,2	1096,1	111,3	50,0	48,4	-1,6

2015 рік (9 місяців 2015 року)												
Назва театру	Кількість вистав/ крім того нових, од.				Кількість обслужованих глядачів, тис. чол.				Середня завантаженість зали, відсотків			
	план на рік	план на 9 міс. 2015 р.	фактично за 9 міс. 2015 р.	відс.	план на рік	план на 9 міс. 2015 р.	Фактично за 9 міс. 2015 р.	відс.	план на рік	план на 9 міс. 2015 р.	фактично за 9 міс. 2015 р.	відхилен- ня
ДП "Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Г. Шевченка"	266/4	186/2	221/3	118,8	177,0	116,0	141,7	122,2	51,0	47,8	48,4	+0,6
Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С.Крушельницької	220/2	160/1	164/1	102,5	110,0	79,0	57,4	72,7	50,8	50,2	35,4	-14,8
ДП "Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В.Лисенка"	210/2	147/0	125/1	85,0	111,6	78,1	58,5	74,9	30,0	30,0	33,0	+3,0
Одеський національний академічний театр опери та балету	270/2	216/1	207/2	95,8	183,2	146,3	142,1	97,1	46,8	46,4	48,5	+2,1
ДП "Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки"	595/3	413/2	454/3	109,9	169,9	109,7	134,4	122,5	69,5	66,8	74,4	+7,6
ДП "Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка"	418/6	289/4	370/3	128,0	194,4	133,3	147,1	110,4	67,1	65,5	63,4	-2,1
ДП "Національний український драматичний театр імені Марії Заньковецької"	380/5	241/3	242/5	100,4	133,0	84,6	73,2	86,5	50,0	50,0	49,0	-1,0
РАЗОМ	2359/24	1652/13	1783/ 18	107,9	1079,1	747,0	754,4	101,0	52,2	51,0	50,3	-0,7